

Asia: VN/894/2022

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi työsopimuslain 1 luvun 1 §:n muuttamisesta

Yleiset huomiot

Yleiset huomionne esityksestä.

Esitys ei toteuta hallitusohjelman tavoitteita. Hallitusohjelmaan on kirjattu, että työelämän epävarmuuden vähentämiseksi työsopimuslain työsopimuksen käsitettä täsmennetään siten, että työsopimussuhteen naamiointi muuksi kuin työsopimukseksi estetään. Ehdotetut muutokset eivät täsmennä työsopimuksen käsitettä.

Kuten esitysluonnoksessa todetaan, laki pitää sisällään jo nyt lain kiertämisen kiellon. Työlainsäädäntö on pakottavaa, mutta käytännössä työsopimussuhteita naamioidaan muuksi kuin työsopimussuhteiksi. Epäselvät ja tulkinnanvaraiset tapaukset on tähänkin mennessä ratkaistu kokonaisharkinnalla. Kokonaisharkinta ei kuitenkaan ole tuonut ratkaisua edellä mainittuun ongelmaan eikä sen kirjaaminen lakiin tuo muutosta tilanteeseen. Ei siis riitä, että todetaan lain olevan pakottavaa, vaan naamiointin estämiseksi on ryhdyttävä konkreettisiin muutoksiin. Esitetty muutos ei estä työsopimussuhteen kiertämistä, ja hallitusohjelman kirjaus jää toteuttamatta kaikkienensa.

Juridisesti rajanvetokysymys työsuhteen ja yrittäjyyden välillä aiheuttaa jatkuvasti ongelmia, ja sitä ilmentävät toistuvat äänestysratkaisut. Valtaosa tapauksista, jotka menevät työneuvoston arviointiin ratkaistaan äänestyksellä. Kokonaisharkintaa vaativissa tilanteissa työnantajan edustajat pääsääntöisesti katsovat olevan kyse yrittäjyydestä ja työntekijäpuoli työsuhteisuudesta. Epäselvyys oikeussuhteen luonteesta ei ole tyydyttävää oikeussuhteen osapuolille eikä sitä arvioiville viranomaistahoille.

Lakiesitys ei tunnista työmarkkinoiden muutosta. Tätä nykyä työnantajat eivät ensi sijassa ole kiinnostuneita työn johtamisesta ja valvonnasta (esim. ruokalähettilien työskentelyn arviointi), vaan

olennaista on sovittu työn lopputulos sovitussa aikataulussa siitä riippumatta, onko kyseessä työntekijä vai yrittäjä.

Työn johto ja valvonta -kriteerin rinnalle pitäisi lisätä uudeksi kriteeriksi riippuvuus tai alisteisuus työn teettäjistä, kuten Journalistiliitto ja Itsensätyöllistäjien yhteistyöryhmä ITSET on esittänyt.

Kahden yrittäjän aseman pitäisi lähtökohtaisesti olla tasapainoinen. Esitys nojaa vahvasti menneisyyteen, vaikka pitäisi keskittyä tulevaisuuteen ja jo meneillään olevaan kehitykseen.

Esityksen yleisperustelut

Huomionne esityksen yleisperusteluista.

Perustelut eivät huomioi työmarkkinoiden muutosta ja työn tekijän riippuvaista ja alisteista asemaa. Työn tekemisen tavat ovat muuttuneet. Myös työntekijän mahdollisuudet valita milloin ja missä tekee työnsä ovat laajentuneet. Valinnanvapauden laajentuminen ei itsessään tarkoita, että työntekijä ei olisi alisteisessa ja riippuvaisessa asemassa.

Kuten yleisperusteluissa todetaan, epäselvyys oikeussuhteen luonteesta ei ole tyydyttävää oikeussuhteen osapuolille eikä sitä arvioiville viranomaistahoille. Viimeistään vuodesta 2001 asti on ollut selvää, että työsuhteen ja yrittäjätöyden välinen rajanveto on ratkaistava viimekädessä kokonaisharkinnalla. Tämän saman asian kirjaaminen lakiin ei ratkaise tilannetta, eikä helpota arviointia. Arvioinnin avuksi on saatava konkreettisia keinoja.

Esityksen vaikutukset

Huomionne esityksessä arvioiduista vaikutuksista.

Vaihtoehtoisia toteuttamistapoja on arvioitu hyvin suppeasti. Työryhmä on käynyt läpi useita eri vaihtoehtoja, kuten vaihtoehdon alistuneisuuden ja riippuvuuden arvioinnista, mutta niitä ei ole esityksessä lainkaan avattu. Oikeustila on esityksen myötä edelleen yhtä epäselvä eikä vaikutusarviota ole pystytty tekemään. Esitys ei tule muuttamaan tilannetta eikä se tuo varmuutta työntekijöille. Vaikutus myös viranomaistoimintaan on olematonta. Esitys näillä kriteereillä voi johtaa jopa siihen, että yhä useampi henkilö, jonka työsuhdetta arvioidaan, tullaan jatkossa katsomaan yrittäjäksi.

Työsopimuslain 1 luvun 1 §:ään ehdotettava muutos

Huomionne pykälään ehdotettavasta muutoksesta ja sen säännöskohtaisista perusteluista.

Kokonaisarviointi ei ole uusi keino sen ratkaisemiseksi, tehdäänkö työtä työsuhteessa vai muussa oikeussuhteessa. Kokonaisarvioinnin lisäämisellä lakiin ei pystytä ratkaisemaan ongelmaa työsopimussuhteen naamiointista muuksi kuin työsopimukseksi.

Heinilä Eveliina
Suomen Journalistiliitto ry